

Славиша Орловић

Перцепција корупције

Институције зазиру од крупних риба, а крупне рибе се плаше конкуренције и транспарентности. Јер су навикли да пливају и лове (лову) у мутним водама

(Новица Коцић)

Демократска консолидација Србије и европске интеграције као комплементарни процеси могу да буду спори и болни, утолико више ако их нагриза корупција. Постојање корупције сматра се кључним узроком ниског степена поверења у демократске институције и неуспеха реформске политике. Ова „болест друштва” спутава привредни развој и угрожава стандард грађана, јер се смањују порески приходи, увећавају расходи јавних служби а ресурси се преусмеравају у приватне цеповете.

Оно што је заједничко изјави председника Србије Тадића на седници Главног одбора Демократске странке и последњем извештају Транспаренси интернешенел је перцепција корупције. Тадић је изјавио: „Користим прилику да пошаљем поруку свим локалним функционерима ДС-а: нити једног нећу заштитити уколико постоје докази и оптужбе званичних државних институција против њих за корупцију”. Након аплауза је додао: „Нисам сигуран да баш сви треба да се радују овој мојој реченици”. Таблоиди су чекали и спекулисали конкретним именима. После хапшења градоначелника Зрењанина стигла је и потврда. Једна од поенти које се могу ухватити је једноставнија, а битнија. ДС никада у историји није имао толико власти, а с обзиром на искушења која она са собом носи, порука председника је озбиљна мера упозорења. Иако је акценат на локалним функционерима, на перцепцију корупције утиче и када министри ове странке иду на отварање Делта ситија или када тврде да нема монопола. Овај Тадићев потез унутар странке можда је најубедљивији гест након прошлогодишње одлуке ДС-а да њихови посланици не могу истовремено бити председници и чланови управних одбора јавних предузећа. Ова странка (то је урадио и СРС) донела је одлуку и да посланици не могу бити истовремено и председници јединица локалне самоуправе, што је значајан искорак у сузбијању разлога за сукоб интереса, али и шанса за ефикасније обављање јавних функција.

Са друге стране, индекс перцепције корупције Транспаренси интернешенел за Србију од 3,4 исти је као и прошле године. Не напредовати значи назадовати. То се и буквално десило, јер је забележено назадовање Србије на листи за шест места. Борба против

корупције је један од националних приоритета или једна од шест програмских тачака ове владе. Србији ће у процесу придруживања ЕУ вероватно пре да испуни сарадњу са Хагом, него услове у вези са борбом против корупције. Три основна поља деловања у борби против корупције након политичких промена 2000. била су: усвајање системских антикорупцијских закона и у складу са њима формирање одређених тела, усвајање Националне стратегије за борбу против корупције, као и поједине конкретне активности у сузбијању ове појаве. Важно је да се антикорупцијски закони не доносе само ради формалног и привидног испуњавања међународних обавеза, већ и да се примењују у пракси. Упозоравајуће звуче и бројни индикатори који се односе на рад антикорупцијских тела. Повереник за информације од јавног значаја је најавио оставку ако се не усвоје амандмани које је поднео омбудсман на Предлог закона о заштити података о личности. Савет државне ревизорске институције нема елементарне услове за рад, а један члан савета (Љиљана Шапоња-Дмитровић) већ је поднела оставку. Заштитник грађана дуже време чека да Скупштина изабере његова четири заменика. Републички одбор за решавање о сукобу интереса и Савет за борбу против корупције стрепе да ће бити укинута усвајањем закона о агенцији за борбу против корупције. Истовремено, агенција би требало да добија извршна овлашћења у борби против корупције за разлику од Савета који има само саветодавну улогу.

Борба против корупције ће бити озбиљан услов и препрека Србији на путу ка ЕУ, али и касније. Може се учити на искуствима Бугарске и Румуније, које су нам сличне и суседне земље и чланице ЕУ, као и од Словеније. Бугарској је због корупције замрзнута помоћ од 700 милиона евра. Румунија има сличне проблеме. Говорећи о корупцији у Румунији, професор Том Галагер сматра да је главни разлог болесна повезаност система бизниса и политике, односно „транспартијска олигархија” и „грешни савез решен да спречи вредности које се цене у Европској унији као што су политичка одговорност, чиста влада и активно грађанство”. У изборним кампањама је борба против корупције хит тема, а чим се избори заврше, борба изостаје, а корупција остаје. Осим тога, иако се изборне кампање највише баве борбом против корупције, оне су финансиране управо сумњивим средствима. Ниједан државни орган није реаговао на изјаву лидера опозиционе странке који је јавно признао да су два богата привредника финансирала изборну кампању његове бивше партије. Институције зазиру од крупних риба, а крупне рибе се плаше конкуренције и транспарентности, јер су навикли да пливају и лове (лову) у мутним водама. (Над)моћ тајкуна је заједничка црта друштва у транзицији и једна од најозбиљнијих препрека демократској консолидацији. Ипак, када хоће, држава је јача од тајкуна (случај Карић). Поучно је још једно комшијско, а европско искуство. Протекле изборе у Словенији је обележила „Афера Патрија”, а у вези са куповином 135 оклопних возила које је словеначка војска купила од финске фирме. Финска државна телевизија је на основу докумената до којих је дошла тврдила да је словеначки премијер Јанез Јанша узео мито, односно провизију у висини од 21 милион евра. Иако није доказано, губитку избора Јанеза Јанше у Словенији вероватно је помогла и перцепција корупције у овој афери.

Уз тенденцију јачања и ситуирања партијских кадрова, време је и за успостављање и јачање институција. Ако не можемо променити људску природу (жудњу за влашћу и похлепу за новцем), онда сигурно можемо јачати институције као сет правила која обавезно важе за све без изузетка. То значи и ангажман свих на поштовању закона, али и опремање независних тела условима за рад, како корупција у Србији не би заиста постала начин живота. У супротном, грађани губе ограничене ресурсе – новац и време, а политичари оно на шта су најосетљивији – изборе, односно власт.

Доцент Факултета политичких наука у Београду

Славиша Орловић
[објављено: 04/10/2008]